

18. 7. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Uložení procesní povinnosti nad rámec zákona

V českém soudnictví platí tradiční zásada, že soud zná právo (iura novit curia) a jeho činností je nalézání práva, a to podřazováním konkrétního případu pod obecnou právní normu. Soud není vázán právními názory účastníků řízení, přísluší mu zásada volného hodnocení důkazů a nalézání práva je jeho výsostnou pravomocí. Soud tak civilním řízení poskytuje postupem podle občanského soudního řádu ochranu soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků.

Naproti tomu účastník sporného řízení před soudem „právo znát nemusí“, není jeho povinností předestírat právní hodnocení věci, uvádět judikaturu, odkazovat na právní literaturu. Samozřejmě tak činit může a lze to jen doporučit. Účastník má podle platného občanského soudního řádu povinnost (zejména pokud chce ve sporu uspět) vylíčit všechny rozhodné skutečnosti, tedy povinnost tvrzení, navrhnout důkazy k prokázání svých tvrzení, povinnost důkazní. Účastník v pozici žalobce má ještě povinnost uvést, čeho se domáhá. Aspoň tak tomu bylo doposud.

Do této zavedené praxe poněkud zasáhl rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 1747/2014 ze dne 16. 9. 2015 ve věci zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou trestním stíháním, když soud v tomto rozsudku mimo jiné uvedl:

*V řízení je to žalobce, kdo žalobou uplatňuje nárok na zaplacení peněžité částky, kterou považuje za přiměřené zadostiučinění. Aby zadostiučinění bylo možno považovat za přiměřené, mělo by odpovídat výši přiznaného zadostiučinění v případech, které se v podstatných znacích shodují, tedy výše přiznaného zadostiučinění by se neměla bez zjevných a podstatných skutkových odlišností konkrétního případu podstatně odlišovat od zadostiučinění přiznaného v případě skutkově obdobném. **Je tedy na žalobci, aby v rámci žaloby provedl srovnání (zejména na podkladě judikatury vyšších soudů či Evropského soudu pro lidská práva) s jinými případy odškodňování nemajetkové újmy vzniklé v důsledku porušení stejných práv, a není-li jich, pak i porušení jiných práv, bude-li zřejmé, že oba případy vykazují pro rozhodnutí soudu významné množství jednotících prvků. Bez tohoto srovnání zpravidla nebude možno učinit závěr, že právě žalobcem požadovanou částku (nebo i jakoukoliv jinou) lze považovat za přiměřené zadostiučinění, a za přiměřené zadostiučinění bude možno považovat konstatování porušení práva podle § 31a odst. 2 OdpŠk.***

Nicméně Nejvyšší soud ve svém rozsudku dále též tradičně konstatoval, že právní hodnocení, včetně posouzení výše zadostiučinění, je věcí soudu a soud také tuto povinnost uložil:

V rámci nového projednání věci soud v první řadě posoudí, jaká práva žalobce byla trestním stíháním

porušena a jaká újma, v jakém rozsahu, žalobci v důsledku toho vznikla. Poté ve smyslu § 31a odst. 2 OdpŠk zváží i přiměřenou formu zadostiučinění. Dojde-li k závěru, že samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující, posoudí i výši peněžitého zadostiučinění. Přitom bude respektovat, že výše soudem přiznaného zadostiučinění musí odpovídat výši přiznaného zadostiučinění v případech, které se v podstatných znacích shodují a že významnější odchylka je v tomto směru možná jen tehdy, bude-li též soudem řádně a přesvědčivě zdůvodněna. Za tím účelem si opatří (a to případně i s využitím postupu podle § 118a o. s. ř.) odpovídající zjištění. Neshledá-li soud takový případ, který by se v podstatných znacích shodoval s projednávanou věcí, je třeba provést srovnání s jinými případy náhrad nemajetkové újmy.

Dalo by se tedy říci, že vlastně nejde o nic nového a Nejvyšší soud pouze doporučil nezávazně žalobci, aby provedl naznačený právní rozbor a srovnání. Dopad do praxe nižších soudních instancí, alespoň jak se s ním setkali autoři, je jiný.

Postup nalézacího soudu

Spory se státem o zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou trestním stíháním nejsou obvykle skutkově ani právně jednoduché. Autoři se spolu s klientem postupem přes soud prvního stupně, odvolací soud, podané dovolání a zrušující rozhodnutí dovolacího soudu, dostali znovu k soudu prvního stupně. **Soud prvního stupně pak vydal s odvoláním se na shora citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ČR usnesení, kterým žalobci uložil, aby označil judikaturu vyšších soudů či ESLP, která by byla srovnatelná s posuzovaným případem, aby soud mohl dovodit, zda požadovaná výše náhrady nemajetkové újmy je v souladu s touto judikaturou. Zároveň byl žalobce soudem poučen, že v případě nevyhovění této výzvě může být v řízení neúspěšný pro neunesení břemene tvrzení nebo břemene důkazního.** Vystává otázka, zda je nalézací soud při posuzování (nejen) peněžitých nároků účastníků řízení oprávněn s odkazem na judikaturu uložit skrze ustanovení § 118a o. s. ř. jedné ze stran povinnost označit judikaturu, ze které by bylo možné dovodit soulad uplatněného peněžitého nároku s takovouto judikaturou, a to pod nebezpečím neunesení břemene tvrzení a důkazního břemene a s tím souvisejícím neúspěchem ve věci. Autoři jsou názoru, že tak učinit nemůže, takový postup je v rozporu s § 118a o. s. ř. a po seznámení se s celým rozsudkem Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 1747/2014 nelze takový postup vyložit ani z tohoto rozsudku.

V daném případě soud postupoval pod záštitou ust. § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., měl tedy za to, že žalobce neuvedl k požadovanému nároku všechny rozhodné skutečnosti, nebo je neuvedl úplně a/nebo dosud nenavrhl důkazy prokazující všechna sporná tvrzení. Poučovací povinnost podle zmiňovaného ustanovení slouží k poučení účastníků řízení o jejich procesních právech a povinnostech, jako je poučení o povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti. Konstatování, že účastník řízení neunesl důkazní břemeno lze učinit pouze tehdy, když žádný z předložených důkazů nepodává svědectví o oprávněnosti tvrzení a není tak možné z nich učinit rozhodný skutkový závěr. Neunesení důkazního břemene nebo břemene tvrzení však nelze dávat do roviny s nepřeložením judikatury dle požadavku soudu, aby si soud mohl vytvořit právní názor. To jsou zcela odlišné věci a ust. § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. k prosazení požadavku soudu na předložení relevantní judikatury určeno není. Ostatně k tomu neslouží žádné ustanovení občanského soudního řádu.

Zcela zjevně by se ukázala nesprávnost požadavku soudu v situaci, když by účastníkem řízení byl žalobce bez právního vzdělání a bez zastoupení advokátem. Ani ve sporech o zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou trestním stíháním není zastoupení advokátem povinné a žalobci by v důsledku takového postupu soudu byla fakticky odepřena spravedlnost, i když by dostal své povinnosti tvrdit a přeložit by důkazy, neboť by ztroskotal na požadavku předložit rozbor judikatury.

Závěr

Máme za to, že není možné spojit povinnost neoznačení přílehlavé judikatury s neunesením břemene tvrzení nebo důkazního břemene a tedy s neúspěchem ve věci, když se ani o jedno nejedná. To by soud mohl udělat pouze za předpokladu, zakládalo-li by se v budoucnu uložení takové povinnosti spolu s následky jejího nesplnění na zákonném ustanovení, konkrétně tedy v některém z ustanovení občanského soudního řádu, což se zatím nestalo. Přenesení takové povinnosti na účastníky by nejspíše muselo být spojeno i s povinným zastoupením advokátem.

P.S.

Sluší se podotknout, že s ohledem na již dlouhou dobu trvání sporu bylo výzvě soudu vyhověno a autoři svůj nesouhlasný názor prezentují alespoň touto formou.

JUDr. Ervín Perthen, MBA,
advokát

Mgr. Kateřina Šperková,
advokátní koncipientka

[PPS advokáti s.r.o.](#)

Velké náměstí 135/19
500 02 Hradec Králové

Tel.: +420 495 512 831-2
Fax: +420 495 512 838
e-mail: pps@ppsadvokati.cz

Právní předpisy:

zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád
zákon č. [1/1993](#) Sb., Ústava České republiky
zákon č. [6/2002](#) Sb., o soudech a soudcích
zákon č. 89/2012 Sb, občanský zákoník

Literatura:

Lavický Petr aj., Občanský soudní řád. Praktický komentář. Vydání 2016. Vydavatelství Wolters Kluwer ČR, a.s.

Judikatura:

rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 1747/2014

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dokazování negativních skutečností ve sporném řízení](#)
- [Neoprávněný odběr elektřiny - překvapení vlastníka?](#)
- [Rodič u dítěte v nemocnici: právo na přítomnost neznamená bez dalšího právo na přespání na jip/jirp](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)
- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)